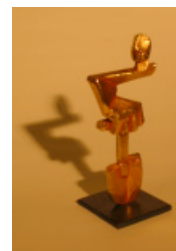

BIDRAG GULDSPADEN

"De journalister - verksamma i svenska medier - som genom engagerad och kunnig journalistik avslöjat eller skildrat väsentliga förhållanden som allmänheten förut inte kände till. Undersökningen skall vara ett originalarbete, självständigt genomfört"

Bidrag publicerade 1 jan-30 jun skall vara FGJ **tillhanda** 10 september

Bidrag publicerade 1 jul-31 dec skall vara FGJ **tillhanda** 10 januari

VILKEN KLASS AVSER BIDRAGET?
RIKS-TV
DESSA PERSONER ANMÅLS: (DESSA BLIR DE NOMINERADE - DE SKALL HA GJORT EN BETYDANDE INSATS. (Observera att för arbetsledare finns priset Gyllene dynamon)
<i>Hasse Johansson och Nicke Nordmark</i>
FÖRUTOM OVANSTÅENDE DELTOG FÖLJANDE PERSONER: (DESSA BLIR EJ NOMINERADE)
<i>Fredrik Westerberg, foto och redigering, Lars-Göran Svensson, redaktör</i>
PUBLICERAT/PUBLICERADE DATUM:
20100324
VAR PUBLICERADES JOBBET?
<i>Uppdrag granskning, SVT1</i>
BESKRIV RESULTATET AV GRÄVET KORTFATTAT! (GÄRNA I FORM AV RUBRIK OCH INGRESS (MAX 7 RADER)
<i>Linnea och Jennifer fick upprättelse Efter månader av trakasserier, glåpord och direkta hot fick de två unga flickorna från Bjästa utanför Örnsköldsvik äntligen upprättelse. Idag har de som borde stått upp för offren vaknat ordentligt. Prästen fick en erinran för att han inte stödde offret utan tvärtom öppnade upp för hyllningar av gärningsmannen. Skolan har påbörjat ett omfattande förändringsarbete och jobbar med värdegrundsfrågor. En Lex Bjästa har föreslagits, som innebär en skyldighet att anmäla mobbing till en utomstående myndighet, som sjukvårdens Lex Maria. Flera ministrar har uttalat sig om fallet och debatterna på nätet räknas i tusental. Aldrig förr har flickors utsatthet och vuxenvärldens ansvar diskuterats så livligt. En Facebookgrupp till stöd för flickorna har över 200.000 medlemmar.</i>
PÅ VILKET SÄTT ANSER DU/NI ATT GRÄVET UPPFYLLER KRITERIERNA FÖR GULDSPADEN? (MAX 7 RADER)
<i>Vårt reportage visade hur vuxna och unga bär på unkna föreställningar om hur ett offer skall vara och bete sig och hur en våldtäktsmannen ska se ut. Att identifiera den här historien var inte helt enkelt då vi till en början fick tipset att gärningsmannen var oskyldig. Vi lyckades dock undanröja alla tvivel på det och insåg istället att historien var en annan. Vi åskådliggjorde hur attityder om flickors skuld skadar två unga flickor enormt mycket och hur slentrianmässigt vuxenvärlden hanterar deras utsatthet. Kyrkan, som skall värna om den svaga, och skolan som enligt lag måste förhindra kränkningar agerade inte. Vårt reportage blottade en skrämmande passivitet hos de ansvariga och hur mobben tog över.</i>
HUR FICK DU/NI URSPRUNGSIDÉN TILL PROJEKTET?
<i>Ett tips till Uppdrag granskning som utförligt beskrev varför den unge gärningsmannen var oskyldigt dömd för två fall av våldtäkt.</i>
VILKA ARBETSMETODER TILLÄMPADE DU/NI?
<i>Efter att vi fått tipset om att en ung kille skulle vara oskyldigt dömd valde vi att snabbt åka till Bjästa för att prata med ungdomar som eventuellt kände till omständigheterna runt de båda våldtäkterna. Vi jobbar ofta så att vi liksom filmar vår research och vårt framskridande för att lättare kunna berätta historien i TV. Vi intervjuade många ungdomar anonymt för vi insåg att vi var tvungna till det för att kunna göra den här berättelsen. Vi intervjuade dem anonymt och ställde inga som helst ansvarutkrävande frågor till dem. Snart nog insåg vi att det fanns väldigt lite konkret som visade att han var oskyldig. Det var rykten och historier som mer och mer handlade om påhopp på offren. Vi återvände hem och började läsa in oss på förundersökningen och insåg snabbt att det fanns ett solitt case och att det inte fanns anledning att ifrågasätta domarna. Men istället för att lägga reportaget så intresserade vi oss för mekanismerna bakom</i>

ryktesspridningen. Vi hittade en grupp på Facebook en blogg och flera engagerade ungdomar och vuxna på Bilddagboken. Fram växte så sakteliga ett obehagligt mönster som snarast kan liknas vid en häxprocess mot flickorna. De utmålades som lögnerskor, luder, horor och fittor som borde våldtas "på riktigt" och vi blev mer och mer frustrerade över varför ingen förklarade eller debatterade mot denna vrångbild, varför ingen gick i svaromål och stod upp för offren. Vi tog tillslut kontakt med offren för att få höra hur de upplevt allting. Vi pratade i telefon och skrev brev och tillslut fick vi förtroendet att intervjua en av dem och ett klartecken från den andra flickan att berätta vad som hänt.

Sen började ett mödosamt arbete att dokumentera omfattningen av trakasserierna på nätet och genomgång av myndighetsdokument som rör fallen. Skolinspektionen var tydlig i sin kritik mot Bjästaskolan och gav oss en fingervisning om hur pass lite de engagerat sig. Redan i vår första kontakt med företrädare för skolan var de ytterst noggranna med att berätta hur de varit neutrala, att de inte tagit ställning för någon. Det här vidhöll de i alla samtal och intervjuer som vi gjorde med lärare och rektor, något som för oss kändes synnerligen märkligt. Inte ens när domen efter den första våldtäkten föll tog skolan en tydlig ställning och gjorde klart för eleverna vad det innebär. När vi sen intervjuade en präst och en företrädare för fritidsgården på orten stod det klart att flickorna blivit lämnade ensamma, att ingen vuxen utom deras föräldrar stöttat dem, då insåg vi att den här historien måste berättas, trots många knepiga etiska överväganden.

Vi har inte behövt använda dold kamera eller utgett oss för att vara några andra än de vi är. Vi har helt enkelt ställt väldigt öppna och nyfikna frågor hela tiden och människorna vi träffat har gett oss sin bild av det som hänt. En metod som visade sig fungera väldigt väl.

VILKA TYPER AV KÄLLOR ANVÄNDE DU/NI?

Vi pratade med en mängd ungdomar från trakten. telefonintervjuade många som engagerat sig för att fria "Oskar". Gjorde såklart vanliga filmade intervjuer och läste mängder av förundersökningsprotokoll, domar och utredningar från bl.a Skolinspektionen, Diskrimineringsombudsmannen, Barn- och elevombudsmannen och policydokument från Örnsköldsviks kommun rörande skolan.

Den största källan till kunskap i det här fallet var dock flera sociala medier på internet, som Facebook, Bilddagboken och Youtube. Där fanns ohyggliga påhopp och vi kartlade personerna bakom och sparade allt vi kom över för att sedan skapa en kronologi och kunna visa i TV hur smutskastningen och hoten sett ut. Det var ett digert arbete att läsa igenom ett års kommentarer och inlägg på dessa sajter med så många inblandade.

STÖTTE DU/NI PÅ NÅGRA PROBLEM? VILKA?

Många av de vi intervjuade var minderåriga, några bara 15 år. Här måste vi visa stor respekt och förståelse, trots att några av dem deltagit i smutskastningen av "Linnea" och "Jennifer". Vi hade fortlöpande samtal med vår redaktör om hur vi skulle anonymisera dem och vi valde även att inte ställa svåra ansvarsutkrävande frågor utan mera öppet nyfikna frågor och låta dem berätta hur de tänkte och vad de visste. Sen var vi tvungna att berätta för gärningsmannen "Oskar" och hans vårdnadshavare hur reportaget såg ut innan det sändes. Vi erbjöd dem att titta på det och ge sina kommentarer, men de avböjde det. Vi har gjort vad vi kunnat för att anonymisera de unga genom röstförvrängning och maskade ansikten och ge dem fingerade namn. Vi hade till en början svårt att få del av förundersökningarna eftersom de omgärdas av sekretess då rättegångarna hållits bakom stängda dörrar. Vi löste det genom fullmakt. De inspelade förhöret med "Oskar" omfattades dock inte av sekretess och det fick vi tack vare enträgen argumentation och genom att vara pålästa på lagstiftningen.

HUR LÅNG TID TOG PROJEKTET?

ca 3 månader.

VILKA REAKTIONER HAR NI FÅTT FRÅN MYNDIGHETER OCH KOLLEGOR?

Från kollegor har vi enbart fått ros för ett väl berättat reportage som verkligen fick genomslag och startade så många debatter i flera viktiga ämnen. Skolinspektionen har vid förnyad inspektion riktat skarp kritik mot skolan, Diskrimineringsombudsmannen utreder kränkningarna, Barnombudsmannen har uttalat sig kraftfullt och polisen utreder ett antal hot som dessvärre riktats mot den unge gärningsmannen och hans familj. Fallen diskuteras även av tex BRÅ och BRIS berömmar svt för reportaget. Vad vi hört så har det även tagits fram ett skolmaterial utifrån reportaget och det finns förslag på en Lex Bjästa.

HAR PROJEKTET ANMÄLT TILL PO, GRANSKNINGSNÄMNDEN ELLER ANNAN INSTANS?

Ja, det är anmält till GRN, men ännu inte avgjort.

ANGE WEBBLÄNK TILL ARTIKLARNA/INSLAGEN/BOKPRESENTATION

Här finns några artiklar på Rapporters specialsajt om fallet:

http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=129838&a=1945115&lid=puff_1984144&lpos=extra_0

Om anmälan består av fler än tre delar skall innehållsförteckning över artiklarna/inslagen bifogas anmälan.

OM FLER ÄN TRE DELAR: ANGE VILKA TRE ARTIKLAR/INSLAG SOM BÄST BESKRIVER/GER EN BILD AV GRÄVET, SÅ SOM DE STÅR I INNEHÅLLSFÖRTECKNINGEN. INGEN MOTIVERING BEHÖVS.

En uppföljning är under produktion och kommer att bifogas denna anmälan senare.

BIDRAGETS HAR ANMÄLT AV:

Nicke Nordmark, Hasse Johansson

TELEFON/E-POST TILL ANMÄLAREN:

nicke.nordmark@svt.se, hasse.johansson@svt.se

TELEFON/E-POST TILL NOMINERADE JOURNALISTER:

Se ovan.